

комітетів та спеціальних комісій), які здійснюють законопроектну і контрольну діяльність. Тут також варто зазначити, що надмірна чисельність парламенту суттєво ускладнює організацію його роботи. Оптимальною, з огляду на ці обставини, вважається чисельність парламенту в 300 – 500 депутатів.

Отже, підсумовуючи вище викладене, слід констатувати, що парламенти виконують чимало функцій. Класичну їх класифікацію запропонував відомий англійський державознавець Вільям Берджот [4, с.78-79]. До них він відносив законотворчість, участь у формуванні інших органів влади (виконавчих органів), політичне волевиявлення та контроль за урядом, загальне представництво нації та інтересів суспільства. Проте, парламент є найважливішим і найголовнішим республіканським інститутом влади передусім тому, що саме він схвалює закони (принаймні в демократичних країнах). І цю свою основну функцію – законодавчу – парламент не повинен передавати виконавчій владі ні за яких обставин, хоча це, безумовно, в деяких країнах трапляється, а в деяких навіть практикується постійно. Парламенти сучасних держав виконують не лише свої традиційні функції, а й беруть участь в міжнародній діяльності і разом з главами держав, урядами, дипломатичними і консульськими установами й службами де-факто є зовнішньополітичними органами. Вони впливають на зовнішню політику держави через бюджет і механізми правотворчості, прийняття законів, що визначають зовнішню політику держави. В ряді випадків парламенти беруть участь у призначенні посадових осіб, в обов'язки яких входить здійснення зовнішніх зносин, контролю за діяльністю державних органів, що забезпечують виконання міжнародних зобов'язань. Парламенти, як правило, ратифікують укладені державами міжнародні договори, які лише після цього набувають статусу обов'язкових.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Теория права / С.С. Алексеев. – М.: Издательство БЕК, 1994. – 664 с.
2. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози. – М.: МГИМО, международные отношения, 1999. – 708 с.
3. Кельман М. С. Теория держави / М. С. Кельман. – Львів, Варта, 1997. – 443 с.
4. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах / Отв. ред. проф. М. Н. Марченко. – М.: ИНФРА, 1998. – Т.1. – Общая теория государства.
5. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Н.И.Матузова и А.В.Малько. – М.: Юристъ, 1997. – 264 с.

* *Шатіло Володимир Анатолійович – кандидат юридичних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка.*

УДК: 342.72/.73 (477)

Ольга Юхимюк *

СУБ'ЄКТИ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Право на доступ до публічної інформації має принципове значення у сучасній демократичній державі. Суб'єктами відносин у сфері публічної інформації виступають її розпорядники (суб'єкти владних повноважень, окремі суб'єкти господарювання) та запитувачі (фізичні та юридичні особи). Статус суб'єктів права на доступ до публічної інформації в українському законодавстві близький до аналогічних норм польського та естонського законодавства.

Ключові слова: суб'єкт правовідносин, статус суб'єкта, публічна інформація.

Юхимюк О. М. Субъекты права на доступ к публичной информации: сравнительный анализ.

Право на доступ к публичной информации имеет принципиальное значение в современном демократическом государстве. В качестве субъектов отношений в сфере публичной информации выступают ее распорядители (субъекты властных полномочий, отдельные субъекты хозяйствования) и вопрошатели (физические и юридические лица). Статус субъектов права на доступ к публичной информации в украинском законодательстве близкий к аналогичным нормам польского и эстонского законодательства.

Ключевые слова: субъект правоотношений, статус субъекта, публичная информация.

Yukhymyuk O. M. Subjects of legal Relationships in the Sphere of Access to Public Information: Comparative Analysis.

The right to public information access has a fundamental value in the modern democratic state. As subjects of relations her managers (subjects of authority) and declarant (physical and legal persons) come forward in the field of public information. Status of legal subjects on access to public information in the Ukrainian legislation near to the analogical norms of the Polish and Estonian legislation.

Keywords: subject of legal relationships, status of legal subjects, public information.

Побудова громадянського суспільства в Україні, зростання громадянської свідомості спонукає до того, що особи, які є адресатами прав в різних галузях суспільного життя, щоразу інтенсивніше їх реалізують та

шукають інструменти, які б дозволили контролювати виконання державними органами передбачених законодавством функцій та завдань. Таким інструментом безперечно можна вважати право на доступ до публічної інформації, яке має принципове значення у сучасній демократичній державі.

Вільний доступ до публічної інформації сприяє розвитку та реалізації прав і свобод людини і громадянина, а також демократизації функціонування органів влади. Право на доступ до публічної інформації забезпечує можливість здійснення громадського контролю та впливу на рішення, прийняті органами влади, сприяє охоронюваності прав та законних інтересів громадян.

В Україні доступ до публічної інформації законодавчо врегульовано лише нещодавно, тому досліджень науковців та експертів порівняно небагато. Серед них варто виділити публікації О. Несторенко, М. Демкової, Т. Котюжинської, М. Лациби, Г. Красноступ та ін. Разом з тим, вони переважно стосуються практичних аспектів та проблем реалізації інформаційного законодавства. В даному дослідженні пропонується звернути увагу на деякі загальнотеоретичні аспекти правовідносин в сфері доступу до публічної інформації, провівши їх аналіз на основі порівняльного методу.

Метою дослідження є виокремлення та порівняння таких елементів правовідносин у сфері публічної інформації, як суб'єкти, а також з'ясування особливостей їх правового статусу на прикладі законодавства України та законодавства окремих європейських держав (зокрема, Польщі та Естонії).

На виконання Резолюції Парламентської Асамблеї Ради Європи від 5 жовтня 2005 року № 1466 «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [1] та з метою забезпечення реалізації положень статті 34 Конституції України [2] стосовно свободи інформації, статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [3], а також для забезпечення ефективної реалізації права кожного на свободу вираження поглядів та доступ до інформації, права на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб, Верховною Радою України 13 січня 2011 року прийнято Закон України «Про доступ до публічної інформації» [4] (далі – Закон України), прийнятий Верховною Радою 13 січня 2011 року, який набрав чинності 9 травня 2011, через три місяці з дня його опублікування.

З огляду на євроінтеграційне прагнення нашої держави, пропонуємо порівняти окремі положення вказаного закону з аналогічними нормативно-правовими актами таких європейських держав, як Польща та Естонія.

Естонський закон «Про публічну інформацію» [5] був прийнятий 15 листопада 2000 року та набрав чинності 1 грудня 2000 року. Метою цього закону визнано забезпечення для громадськості та всіх осіб можливості доступу до інформації, призначеної для загального користування, на основі принципів демократичної і соціальної правової держави та відкритого суспільства, а також створення можливостей для здійснення громадськістю контролю за виконанням публічних обов'язків.

Польський закон «Про доступ до публічної інформації» був прийнятий 6 вересня 2001 року [6] і є основним правовим актом, що регулює доступ до публічної інформації в Польщі.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 згаданого закону публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим законом.

Для порівняння, естонський закон зазначає, що публічна інформація (далі – інформація) – це відображена та задокументована будь-яким способом і на будь-якому носії інформація, отримана або створена в процесі виконання публічних обов'язків, встановлених законами або виданими на їх підставі правовими актами. В той же час польський закон дає дещо ширше розуміння публічної інформації, вказуючи, що будь-яка інформація про державні справи є публічною інформацією відповідно до закону і поширюється на основі принципів і процедур, викладених у цьому законі.

В польському та українському законах не подається вичерпного переліку випадків, в яких відповідні інституції зобов'язані надати інформацію. Така конструкція правової норми дозволяє в ситуаціях, хоч напругу й не визначених законом, вимагати надання інформації.

Вітчизняний закон все ж визначає певний перелік випадків, коли відповідні інституції зобов'язані надати інформацію. Відповідно до ч. 1 ст. 15 Закону України розпорядники інформації зобов'язані оприлюднювати: 1) інформацію про організаційну структуру, місію, функції, повноваження, основні завдання, напрями діяльності та фінансові ресурси (структуру та обсяг бюджетних коштів, порядок та механізм їх витрачання тощо); 2) нормативно-правові акти, акти індивідуальної дії (крім внутрішньоорганізаційних), прийняті розпорядником, проекти рішень, що підлягають обговоренню, інформацію про нормативно-правові засади діяльності; 3) перелік та умови отримання послуг, що надаються цими органами, форми і зразки документів, правила їх заповнення; 4) порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень розпорядників інформації, дій чи бездіяльності; 5) інформацію про систему обліку, види інформації, яку

зберігає розпорядник; 6) інформацію про механізми чи процедури, за допомогою яких громадськість може представляти свої інтереси або в інший спосіб впливати на реалізацію повноважень розпорядника інформації; 7) плани проведення та порядок денний своїх відкритих засідань; 8) розташування місць, де надаються необхідні запитувачам форми і бланки установи; 9) загальні правила роботи установи, правила внутрішнього трудового розпорядку; 10) звіти, в тому числі щодо задоволення запитів на інформацію; 11) інформацію про діяльність суб'єктів владних повноважень, а саме про: їхні місцезнаходження, поштову адресу, номери засобів зв'язку, адреси офіційного веб-сайту та електронної пошти; прізвище, ім'я та по батькові, службові номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти керівника органу та його заступників, а також керівників структурних та регіональних підрозділів, основні функції структурних та регіональних підрозділів, крім випадків, коли ці відомості належать до інформації з обмеженим доступом; розклад роботи та графік прийому громадян; вакансії, порядок та умови проходження конкурсу на заміщення вакантних посад; перелік та умови надання послуг, форми і зразки документів, необхідних для надання послуг, правила їх оформлення; перелік і службові номери засобів зв'язку підприємств, установ та організацій, що належать до сфери їх управління, та їх керівників, крім підприємств, установ та організацій, створених з метою конспірації, оперативно-розшукової або контррозвідувальної діяльності; порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень суб'єктів владних повноважень, їх дій чи бездіяльності; систему обліку, види інформації, якою володіє суб'єкт владних повноважень; 12) іншу інформацію про діяльність суб'єктів владних повноважень, порядок обов'язкового оприлюднення якої встановлений законом.

Близькою за змістом є аналогічна норма польського закону, яка вказує, що оприлюдненню підлягає публічна інформація, зокрема про:

1) внутрішню і зовнішню політику, в тому числі: а) наміри дій законодавчої та виконавчої влади, б) проектування нормативних актів, с) програми в сфері реалізації публічних завдань, способи їх реалізації, виконання і наслідки реалізації цих завдань;

2) органи публічної влади, органи господарського і професійного самоврядування, суб'єктів, що в реалізують державний бюджет, суб'єктів, які представляють державні юридичні особи або юридичні особи територіального самоврядування, а також суб'єктів, що представляють інші державні організаційні одиниці або організаційні одиниці територіального самоврядування, зокрема про їх: а) правовий статус або правову форму, б) організацію, с) предмет діяльності і компетенції, д) органи і особи, що виконуючих в них функції та їх компетенції, е) структуру власності, ф) майно, яким розпоряджаються.

3) принципи функціонування суб'єктів, зазначених в п. 2), зокрема щодо: а) порядку дії публічних властей і їх організаційних одиниць, б) порядку дії державних юридичних осіб і юридичних осіб територіального самоврядування в сфері виконання публічних завдань і їх діяльності у рамках бюджетної і позабюджетної економіки, с) способів оприлюднення публічних юридичних актів, д) способів прийняття і вирішення справ, е) стан прийнятих справ, черговості їх вирішення або розв'язання, ф) реєстри, обліки і архіви, а також про способи і принципи відкриття доступу наявних у них даних, г) набір кандидатів для працевлаштування на вакантні посади, у випадках, передбачених законодавством, h) конкурси на керівні посади в державній службі, у випадках, передбачених законодавством,

4) публічні дані, зокрема, про: а) зміст і вид службових документів, щодо: – змісту адміністративних актів і інших рішень, – документації проведення і ефективності контролю. б) інформацію про стан держави, самоврядування і їх організаційних одиниць,

5) державну власність, зокрема: а) майно державної казни і державних юридичних осіб, б) інші майнові права, що надаються державі, та її борги, с) майно одиниць територіального самоврядування а також професійного і господарського самоврядування а також майно юридичних осіб територіального самоврядування, медичну страхову касу,

Закон Естонії також вказує, що власник інформації зобов'язаний оприлюднити наступну наявну у нього і пов'язану з виконанням його обов'язків інформацію: 1) узагальнену економічну статистику і економічні прогнози держави і одиниць місцевого самоврядування; 2) узагальнену статистику злочинів і адміністративних правопорушень; 3) положення про державні і муніципальні установи і їх структурні підрозділи; 4) форми заяв і інших документів, що представляються до державних і муніципальних установ, і інструкцій по їх заповненню; 5) посадові інструкції чиновників державних і муніципальних установ; 6) штатні розписи державних і муніципальних установ, а також імена, прізвища, номери телефонів і адреси електронної пошти чиновників, що обіймають передбачені в названих установах посади, а також відомості про їх освіту і спеціальність; 7) відомості про безпеку для життя, здоров'я і майна людей; 8) звіти про результати роботи державних і муніципальних установ і про виконання ними своїх обов'язків; 9) імена і адреси електронної пошти членів рад і правлінь публічно-правових юридичних осіб; 10) звіти про діяльність публічно-правових юридичних осіб і звіти про їх доходи і витрати; 11) проекти бюджетів і бюджети державних установ, одиниць місцевого самоврядування і муніципальних установ, а також звіти про їх виконання; 12) відомостей про вступ доходів державного бюджету; 13) відомостей про стан довкілля, спричинення шкоди довкіллю і небезпечні екологічні дії; 14) приписів або рішень органів державного і службового нагляду з моменту їх набирання законної сили; 15) проекти законів і постанов Уряду Республіки, підготовлених міністерствами, з пояснювальними записками при напрямі їх на узгодження і поданні в Уряд Республіки; 16) проекти постанов міністрів і органів місцевого самоврядування з пояснювальними записками до представлення їх для прийняття; 17) проекти концепцій,

планів розвитку, програм і інших перспективних планів загального значення до представлення їх компетентним органом для схвалення, а також відповідні схвалені або прийняті документи; 18) відомості про дослідження і аналізи, замовлені державними і муніципальними установами; 19) відомості про вакантні посади в державних і муніципальних установах; 20) відомості про державні постачання, здійснювані або здійснені державою і одиницями місцевого самоврядування; 21) зведення про використання майна і бюджетних коштів, переданих державою або одиницями місцевого самоврядування приватноправовим юридичним особам, заснованим державою або одиницями місцевого самоврядування або діючим з їх участю; 22) програми публічних заходів; 23) зміни в роботі і обов'язках державних і муніципальних установ, пов'язаних з обслуговуванням осіб, – не пізніше чим за десять днів до введення таких змін; 24) відомості про години прийому керівників державних і муніципальних установ; 25) ставки заробітної плати, інструкції по оплаті праці, а також порядок виплати доплат і надання спеціальних пільг, що діють в державних і муніципальних установах; 26) відомостей про ціноутворення комерційних товариств, що займають пануюче положення на товарному ринку, мають спеціальне або виняткове право або мають природну монополію; 27) відомостей про надання послуг громадського споживання, а також про зміни в умовах надання послуг і ціни на них до введення таких змін; 28) списків членів партій; 29) рішень і вироки судів, що набрали законної сили; 30) дані основних реєстрів держави і державних реєстрів в передбаченому законом об'ємі; 31) реєстри документів установ; 32) іншу інформацію і документи, обов'язок обнародування яких встановлений міжнародними договорами, законами або прийнятими на їх основі правовими актами, або інформацію і документи, обнародування яких власник інформації вважає необхідним.

Категорії суб'єктів правовідносин у сфері доступу до публічної інформації визначені у III розділі Закону України. У ч. 1 ст. 12 вказується, що такі суб'єкти діляться на 2 групи: запитувачі інформації та розпорядники інформації і їх структурні підрозділи або відповідальні особи з питань запитів на інформацію.

Запитувачами інформації відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 12 закону можуть бути фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень. Це означає, що розпорядники інформації та їх структурні підрозділи зобов'язані надавати відповідну інформацію кожному, незалежно від громадянства, раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, професії та роду діяльності, рівня освіти, за мовними або іншими ознаками.

Крім фізичних осіб, запитувачами також можуть виступати юридичні особи та об'єднання громадян без статусу юридичної особи. Ч. 1 ст. 80 Цивільного кодексу України [7] юридичною особою визнає організацію, створену і зареєстровану у встановленому законом порядку. Разом з тим, не можна обійти увагою віднесення новим законом до запитувачів інформації «об'єднань громадян без статусу юридичної особи» (легалізованих шляхом повідомлення). Стаття 14 Закону України «Про об'єднання громадян» [8] зазначає, що легалізація (офіційне визнання) об'єднань громадян є обов'язковою і здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування. У разі реєстрації об'єднання громадян набуває статус юридичної особи. В той же час ст. 17 Закону України «Про об'єднання громадян» передбачає, що громадські організації, їх спілки можуть легалізувати своє заснування шляхом письмового повідомлення відповідно Міністерству юстиції України, місцевим органам державної виконавчої влади, виконавчим комітетам сільських, селищних, міських Рад народних депутатів. Проте лише зареєстрованим об'єднання громадян (тобто зі статусом юридичної особи) ст. 20 згаданого закону надає право одержувати від органів державної влади і управління та органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань.

Безперечно, не маючи статусу юридичної особи, не маючи правосуб'єктності, не будучи суб'єктами права, незареєстровані об'єднання громадян, природно, не можуть бути самі по собі суб'єктами інформаційних відносин – незалежно від бажання розробників нового інформаційного законодавства та мотивації законодавця. Тому в контексті Закону України «Про доступ до публічної інформації» право об'єднань громадян без статусу юридичної особи звертатися з запитом до розпорядників інформації, слід розуміти (і, відповідно, можна реалізовувати) як опосередковане правом особи, котра підпише відповідний запит. Іншими словами, уповноваженою стороною у правовідносинах з розпорядником інформації (зобов'язаною стороною) буде не об'єднання громадян, легалізоване шляхом повідомлення, а конкретна фізична особа – суб'єкт права. При цьому, звичайно, остання вправі звертатися до розпорядників інформації з запитом в інтересах такого об'єднання громадян.

Іншою стороною даних правовідносин виступають розпорядники інформації та їх структурні підрозділи. Статус даної категорії суб'єктів в загальних рисах визначений статтею 13 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Зокрема, розпорядниками інформації визнаються: 1) суб'єкти владних повноважень – органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, органи влади Автономної Республіки Крим, інші суб'єкти, що здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства та рішення яких є обов'язковими для виконання; 2) юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, – стосовно інформації щодо використання бюджетних коштів; 3) особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, – стосовно інформації, пов'язаної з виконанням їхніх обов'язків; 4) суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, – стосовно інформації щодо умов постачання товарів, послуг та цін на них.

Окрім зазначених категорій суб'єктів, до розпорядників інформації законом також прирівнюються суб'єкти господарювання, які володіють інформацією про стан довкілля, інформацією про якість харчових продуктів і предметів побуту, інформацією про аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні події, що сталися або можуть статися і загрожують здоров'ю та безпеці громадян, іншою інформацією, що становить суспільний інтерес (суспільно необхідною інформацією). Такі суб'єкти господарювання також зобов'язані оприлюднювати та надавати за запитом відповідну інформацію.

Більше того, юридичні особи, що фінансуються з державного, місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим, особи, якщо вони виконують делеговані повноваження суб'єктів владних повноважень згідно із законом чи договором, включаючи надання освітніх, оздоровчих, соціальних або інших державних послуг, суб'єкти господарювання, які займають домінуюче становище на ринку або наділені спеціальними чи виключними правами, або є природними монополіями, а також попередньо згадувані суб'єкти господарювання при вирішенні питань щодо доступу до інформації мають керуватися вказаним Законом, а вимоги цього закону поширюються на них лише в частині оприлюднення та надання відповідної інформації за запитом.

Варто підкреслити, що польський закон «Про доступ до публічної інформації» набагато стисліше окреслює категорії тих, хто вправі звернутись за інформацією, обмежившись простим формулюванням: право на доступ до публічної інформації належить кожному (ст. 2, п. 1). Розпорядниками інформації, які зобов'язані відкрити до неї публічний доступ, визнаються органи публічної влади, органи господарського і професійного самоврядування, суб'єкти, які реалізують державний бюджет, суб'єкти, які представляють державні юридичні особи або юридичні особи територіального самоврядування, а також суб'єкти, що представляють інші державні організаційні одиниці або організаційні одиниці територіального самоврядування, суб'єкти, які виконують публічні завдання або розпоряджаються публічним майном.

Аналогічний естонський закон взагалі не окреслює, хто може бути суб'єктом звернення. Лише в ст. 1, яка визначає цілі закону, вказується, що закон забезпечує громадськості та всім особам можливість доступу до інформації, призначеної для загального користування. В той же час власниками інформації, відповідно до закону, є: 1) державні і муніципальні установи; 2) публічно-правові юридичні особи; 3) приватноправових юридичних особи і фізичні особи у випадках, передбачених законом. На приватноправових юридичних осіб і фізичних осіб поширюються обов'язки власника інформації, якщо вони виконують на підставі закону, адміністративно-розпорядчого акту або договору публічні обов'язки, у тому числі надають послуги в сфері освіти, охорони здоров'я, соціальні або інші публічні послуги, – в частині інформації, що стосується виконання названих обов'язків. До власників інформації прирівнюються: 1) підприємці, що займають панівне становище на ринку товарів, мають спеціальне або виняткове право або природну монополію, – в частині інформації, що стосується умов пропозиції товарів і послуг, цін на них і змін в названих умовах і цінах; 2) некомерційні об'єднання, фонди, що мають статус приватноправових юридичних осіб, і комерційні товариства, членом, засновником або учасником яких є держава, одиниця місцевого самоврядування або публічно-правова юридична особа, – в частині інформації, що стосується використання засобів, виділених з державного або муніципального бюджету.

Аналізуючи зміст окремих положень українського, естонського та польського законів щодо доступу до публічної інформації в питаннях статусу суб'єктів зазначених правовідносин, можемо зробити наступні висновки. По-перше, в ряді європейських держав такий закон був прийнятий на десяток років раніше, а тому практика реалізації його положень багатша та змістовніша. Власне такий досвід необхідно враховувати при реалізації окремих положень Закону України «Про доступ до публічної інформації». По-друге, поняття і зміст публічної інформації, закладені у вітчизняному законодавстві, більш змістовні та деталізовані, що повинно спростити реалізацію даних правових норм і недопустити виникнення прогалин та колізій. По-третє, складно стверджувати, що вітчизняний закон достатньо прозоро та вичерпно регулює статус запитувачів – суб'єктів, що мають право звернутись із запитом, про це вже йшлося вище. Але приклади польських та естонських аналогічних правових приписів є ще менш чіткими та потребують детальнішого тлумачення, в тому числі в процесі правозастосування. По-четверте, перелік розпорядників (власників) публічної інформації в українському, естонському та польському законах близький за своїм наповненням, так само як і перелік інформації, яку розпорядники зобов'язані оприлюднювати.

Отже, усвідомлення існування інструменту у вигляді права на доступ до публічної інформації можна вважати надзвичайно важливим важелем у разі виникнення конфлікту чи спору між громадянином чи громадською організацією та відповідним органом влади. Вивчення європейського досвіду реалізації цього повноваження дозволить використовувати його свідомо, у відповідності до цілей та функцій, які покликане виконувати дане право в сучасному громадянському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи від 5 жовтня 2005 року № 1466 «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_611
2. Конституція України. – К., 2010. – 64 с.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Офіційний вісник України. – № 13. – 1998. – С. 270.

4. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – № 32. – 2011. – Ст. 314.
5. Закон Естонії о публичной информации [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.medialaw.ru/exussrlaw/1/ee/media.htm>
6. Ustawa o dostępie do informacji publicznej z dnia 6 września 2001 r. // Dz.U. – 2001. – nr. 112. – Poz. 1198.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.
8. Про об'єднання громадян: Закон України від 16 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.

* *Юхимюк Ольга Михайлівна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права Волинського національного університету імені Лесі Українки.*

УДК 342.57 (477)

Артем Янчук *

ТЕОРЕТИКО-НОРМАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «БЕЗПОСЕРЕДНЄ ЗДІЙСНЕННЯ ВЛАДИ НАРОДОМ» (КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

У статті досліджується нормативне закріплення поняття «безпосереднє здійснення влади народом», наукові підходи до визначення даного терміну, аналізуються точки зору різних авторів на дану проблематику. За результатами аналізу узагальнюються наукові підходи до визначення досліджуваного поняття, виокремлюються його ознаки, на підставі чого пропонується авторське визначення даного терміну.

Ключові слова: безпосереднє здійснення влади народом, народний суверенітет, народовладдя.

Янчук А. А. Теоретико-нормативные подходы к определению понятия «непосредственное осуществление власти народом» (конституционно-правовой аспект).

В статье исследуется нормативное закрепление понятия «непосредственное осуществление власти народом», научные подходы к определению данного термина, анализируются точки зрения различных авторов на данную проблематику. В результате анализа, обобщаются научные подходы к определению исследуемого понятия, выделяются его признаки, на основании чего предлагается авторское определение данного термина.

Ключевые слова: непосредственное осуществление власти народом, народный суверенитет, народовластие.

Yanchuk A. O. Theoretical and Regulatory Approaches to the Definition of «Direct Exercise of Power by the People» (Constitutional and Legal Aspect).

The article examines the statutory concept of «direct exercise of power by the people», scientific approaches to the definition of this term is analyzed in terms of various authors on this problem. As a result of the analysis scientific approaches to study the concept are summarized, distinguished his features on the basis of which the author proposes to define this term.

Keywords: the direct exercise of power by the people, people's sovereignty, government by the people.

Конституція України досить широко визначила засади безпосереднього здійснення влади народу, врегулювавши правову основу окремих форм такої діяльності, назвавши деякі види цих форм, суб'єктів, уповноважених на призначення окремих з них тощо. Так, комплексний аналіз конституційних положень, дозволяє зробити висновок, що базовими основами конституційно-правового регулювання безпосереднього здійснення влади народом є положення 27 статей Основного Закону України. Частина відповідних конституційних норм стали предметом офіційного тлумачення Конституційного Суду України або встановлення відповідних правових позицій у його рішеннях, зокрема, у рішеннях від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001 [1], від 5 жовтня 2005 року № 6-рп/2005 [2], від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 [3] та ін.

Знайшло відображення дане питання і в міжнародних актах. Так, відповідно до частини першої статті 21 Загальної Декларації прав людини [4] кожна людина має право брати участь в управлінні своєю країною безпосередньо або через вільно обраних представників. А згідно з частиною третьою цієї статті воля народу повинна бути основою влади уряду. Відповідно ж до частини першої статті 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року [5] кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів.

Комплексний аналіз законів України, дозволяє виділити ті з них, які повністю або частково присвячені нормативному регулюванню безпосереднього здійснення влади народом. Серед них можна назвати такі як Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» [6], Закон України «Про вибори народних депутатів» [7], Закон України «Про звернення громадян» [8], Закон України «Про об'єднання громадян» [9] та багато інших.